

Diplomová práce: Renesanční nástěnná malba a sgrafito na fasádách domů v Prachaticích

Jméno a příjmení (studentka): Bc. Gabriela Žabková

Vedoucí práce: doc. PhDr. Martin Zlatohlávek PhD.

Posudek vedoucího práce:

Autorka této diplomní práce se zaměřila na výzdobu exteriérů – fasád prachatických domů z doby 16. století. Jednotlivé domy zpracovala katalogovou formou, což tvoří více než polovinu textu. Tomu předchází několik kapitol, v nichž autorka naznačila přehled dějin Prachatic od počátků do doby kolem roku 1600, právě tak urbanistický vývoj a architekturu tohoto města. Z toho vyplynulo, že ve sledované době město vlastnil Vilém z Rožmberka a že zde sídlilo bohaté měšťanstvo, které mělo dostatek prostředků na výstavbu svých domů a jejich dekoraci. V dalším tématickém okruhu se autorka zabývala tím, co je to sgrafito i jeho původem. Konstatuje, že v tradičních slovnících se dočteme spíše omyly nebo pouze dílčí pravdy. Jeho původ a techniku se pak snaží vyložit na základě kresebnosti, která vyrůstá z pravěkých, především pak antických kořenů a která měla dostatečně živnou půdu v Itálii, kde antika byla i v době středověku přítomná. Všimá si technologie rytí, vtlačování do kamene, omítkových a štukových vrstev. Průzkum památek recentně totiž ukazuje, jak autorka dále píše, že nástěnná výzdoba byla tvořena celou paletou příbuzných technik. Vedle technologických východisek zajímají autorku také principy výtvarně-estetické. Zde se pak poněkud nadbytečně zabývá teorií disegna a rolí kresby v italském 16. století. Tento přehled však trpí také určitými nedostatky (např. rozhodující slovo Michelangelovo k roli kresby ad.). Zaalpskou tradici pak autorka spojuje s grafickou produkcí Dürerovou. Jisté souvislosti pak mezi grafikou a sgrafitem vidí vedle kresebnosti také v technice rytí. Co se estetiky týče, zde podtrhuje živou antikizující tradici, která byla vlastní umělcům v Itálii, již pak přenesl Dürer do Německa. Pro autorku existuje i další souvislosti mezi grafikou a sgrafitem, která také sgrafitu dodávala témata, a sice monumentalizace grafiky formou sgrafita. Autorka nechce původ sgrafita odvozovat pouze z „technologických pozic a ani pouze z výtvarně-esteticko-teoretických pozic“. Sama formuluje svůj názor, že „vznik, uplatnění a rozšíření techniky sgrafita je dílem komplementárních okolností a příčin, jejichž uzrávání a souznění konvenovalo právě s obdobím renesance.“ – Další kapitola nazvaná Problémy interpretace sgrafita je v podstatě kapitolou o obnově a restaurování sgrafita, tedy o různých restaurátorských přístupech, které byly realizovány tu šťastně, onde méně šťastněji. Autorka zde tedy zvolila poněkud nadnesený titul. Čtenář podle něj očekává spíše hermeneuticko-

exegetický přístup k dané problematice, než pojednání o opravách zdobených omítek. – Podobně nadnesené označení má i další kapitola, kde autorce jde o naznačení a uvedení nejdůležitějších sgrafitových a malovaných fasád v zemích, odkud zasahoval vliv do Jižních Čech, tedy z Itálie, Švýcarska, Rakouska a Německa, ne tedy v celém světě, jak se v nadpisu dovídáme. Přesto zde důkladně probírá především florentské a toskánské paláce 15. a 16. století, o nichž konstatuje, že na výzdobě jejich fasád došlo k postupnému estetickému posunu. Trochu zde postrádáme poněkud přesnější vyjádření tohoto posunu. Také zde není příliš učiněn rozdíl mezi 15. a 16. stoletím, tedy mezi renesancí a manýrismem. V Toskáně pak konkrétně šlo o vyjádření rozdílu proměny společnosti měšťanské v šlechtickou, jak se nejlépe projeví na rodině Medici a jejich reprezentativnímu pojetí výzdoby městských sídel. Autorka pak sleduje, jak se tyto principy výzdoby exteriéru domů postupně přenášely z Itálie do Záalpi, tedy přes některé švýcarské kantony, Tyrolsko, Rakousko do Jižních Čech. Dále zmiňuje i některé oblasti Německa a Polska. Všimá si i proměny ikonografie, která částečně souvisela s protestantským prostředím v těchto zemích. – Další kapitolou, nazvanou renesanční sgrafitové a malované fasády domů v Čechách a na Moravě, se autorka blíží svému tématu, podává v ní totiž přehled výzdob fasád v průběhu 16. století. Konstatuje, že to byly především italské vlivy, které byly rozděleny do dvou nezávislých proudů určených sociálním prostředím: měšťanským a aristokratickým. Poměrně obsáhlé si všimá sgrafitové výzdoby na měšťanských domech ve Slavonicích a v Telči, pak se věnuje sgrafitům na domech v Praze, kde podtrhuje zvláště panovnické a církevní donace. Dále vyjmenovává zachovalé i zaniklé výzdoby na radnicích po celých Čechách, věnuje se šlechtickým sídlům v Praze i na venkově, čímž vytvořila základní přehled o tomto umění v dané době v našich zemích. V závěru této kapitoly autorka podtrhuje, že „výběr lokalit byl veskrze selektivní s cílem představit referenční a místně, slohově, donačně a ikonograficky významné památky dané epochy, na jejichž pozadí lze sledovat specifika, nebo naopak i konformnost památek v Prachaticích.“ – Po té je tedy připojen katalog, rozdělený do kapitol: nástěnná malba (obsahující popis 5 domů), sgrafito (obsahující popis 10 domů) a nedochované, mladší a jinak problematické lokality. Jednotlivá katalogová hesla jsou zpracována jednotně. Autorka pečlivě popsala stavební a vlastnické dějiny domu, techniku, dataci, náměty i uvedla zprávy o restaurování. Centrem každého hesla je důkladný popis výzdoby s naznačením její ikonografie a ve velké většině také s odkazem ke grafickým či jiným předlohám. Autorka rovněž diskutuje jiné názory a v některých případech neváhá uvést i svůj vlastní. – V závěru pak sama přiznává, že nemohla přikročit k hlubší syntéze problému – tj. umělecko-historické interpretaci nástěnných maleb a sgrafit na domech v Prachaticích, zůstalo tak jen u prvního

kroku – u detailního popisu. To by mohlo také výtkou vůči autorce, ale jak známo, renesanční umění v Čechách a na Moravě postrádá takovou syntézu vůbec, ba v mnohém mu chybí i základní popisy.

Celkem je předkládaná práce dílem poctivým, které bylo věnováno velké úsilí. Je napsána čtivou formou, v některých pasážích se ale trochu argumentačně ztrácí v příliš komplikovaných souvětích – to především tam, kde autorka chtěla vystihnout mnohvrstevnost původu a významu sgrafita. Práce je formálně správně strukturována, má odpovídající jazykovou úroveň (jen na malé výjimky residuí překlepů, ale i několika hrubých chyb). Autorka dodržela v celé práci jednotný citační úzus, tedy zachovává formální jednotu poznámkového a kritického aparátu. Celý druhý díl pak tvoří kvalitně zpracovaná obrazová příloha, která dobře ilustruje popisovaná díla i naznačovanou problematiku srovnávání. Autorka kriticky pracovala s prameny (pasporty domů, archivní záznamy) i se sekundární literaturou. Její soudy jsou argumentačně podloženy, dodržela stanovenou metodiku a vytyčené cíle dosáhla. Sama pak kriticky přiznala, že v tomto bádání – tj. výzdoba domů v jedinečném městském komplexu města Prachatic – stojí na počátku, tedy pouze u popisů. Asi pro rozsah práce i krátkost času na zpracování rezignovala na jakýkoliv náznak syntézy a porovnání alespoň s těmi realizacemi, kterým věnovala pozornost v předchozích kapitolách, a to jak „ve světě“, tak i „doma“. Práci lze také chápat jako důležitý základní kámen prvotní heuristiky. Jelikož je základní popis proveden důkladně, jistě se k této práci budou další badatelé na shodném tématu rádi vracet.

Práci doporučuji k obhajobě.

V Praze v červnu 2011.

doc. dr. Martin Zlatohlávek